

V L A A M S P A R L E M E N T



Zitting 2001-2002

3 juni 2002

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**– van mevrouw Veerle Heeren, mevrouw Brigitte Grouwels en de heren Luc Martens,
Gilbert Vanleenhove en Jos De Meyer –**

betreffende het gelijkekansenbeleid binnen het onderwijs

VERSLAG

**namens de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid
uitgebracht door mevrouw Veerle Heeren**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Gilbert Vanleenhove.

Vaste leden :

de heer Jos De Meyer, mevrouw Veerle Heeren, de heren
Luc Martens, Gilbert Vanleenhove ;

de heer Julien Demeulenaere, mevrouw Claudine De
Schepper, de heren André Moreau, Gilbert Van Baelen ;

de heren Pieter Huybrechts, Julien Librecht, Joris Van
Hauthem ;

de heren Lucien Suykens, André Van Nieuwkerke ;

de heer Ludo Sannen ;

de heer Dirk De Cock.

Plaatsvervangers :

mevrouw Wivina Demeester-De Meyer, mevrouw Brigitte
Grouwels, mevrouw Mieke Van Hecke, mevrouw Ingrid
van Kessel ;

de heren Frans De Cock, Karel De Gucht, André Denys,
Cis Schepens ;

de heer Jean Geraerts, mevrouw Marleen Van den Eynde,
de heer Roland Van Goethem ;

de heren Jan Van Duppen, Robert Voorhamme ;

de heer Frans Ramon ;

de heer Kris Van Dijck.

Zie :

579 (2000-2001)

– Nr. 1 : Voorstel van resolutie

Zie ook :

1143 (2001-2002)

– Nrs. 3 en 4 : Verslagen hoorzitting

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid besprak het voorstel van resolutie van mevrouw Veerle Heeren, mevrouw Brigitte Grouwels en de heren Luc Martens, Gilbert Vanleenhove en Jos De Meyer betreffende het gelijkekansenbeleid binnen het onderwijs conform artikel 25, 2 van het Reglement samen met het ontwerp van decreet betreffende gelijke onderwijskansen-I (*Parl. St.*, VI. P., 2001-2002, nr. 1143/1 tot 10).

I. INLEIDENDE UITEENZETTING DOOR DE INDIENERS BIJ HET VOORSTEL VAN RESOLUTIE BETREFFENDE HET GELIJEKESKANSBELEID BINNEN HET ONDERWIJS

Mevrouw Veerle Heeren verwijst voor haar inleiding naar het verslag van de gedachtewisseling die de Commissie had met de minister over de visietekst 'Naar een geïntegreerd gelijke kansenbeleid binnen het onderwijs'. Daarin kondigden zij het voorstel van resolutie aan en werd dit nader toege-licht (*Parl. St.*, VI. P., 2000-2001, nr. 601/1, p. 54-56) :

“De heer *Luc Martens* (...) kondigt de indiening van een voorstel van resolutie betreffende het gelijkekansenbeleid binnen het onderwijs aan. Dit moet een constructieve bijdrage vormen aan de discussie. Zijn fractie biedt de andere fracties de kans dit voorstel mee te ondersteunen. Hij licht vervolgens met de bemerkingen op de visietekst, dit voorstel verder toe.

Op de eerste plaats vindt de heer Martens de visietekst van de minister te éénzijdig omdat de tekst vooral uitgaat vanuit de evaluatie van het non-discriminatiepact. Een gelijkekansenbeleid voor alle kinderen in het onderwijs moet vanuit een ruimer perspectief benaderd worden. Daartoe is er een bredere benadering nodig waarbij de problematiek niet alleen vanuit het onderwijs, maar ook vanuit andere beleidsdomeinen wordt aangepakt. Jongeren met succes ondersteunen in hun waardigheid kan enkel lukken wanneer dit ook terug te vinden is in andere sectoren dan enkel het onderwijs. Vanuit deze benadering hoopt hij dat de andere ministers van de Vlaamse regering zich daartoe engageren.

Een tweede bedenking is dat de visietekst te zeer de nadruk legt op het remediërend-curatieve aspect. Het beleid dient volgens hem ook preventief

op te treden, namelijk gericht op het voorkomen van de leermoeilijkheden.

De visietekst legt volgens de heer Martens slechts terloops een verband tussen het gelijkekansenbeleid en diversiteit. Dit vormt zijn derde opmerking. Deze twee aspecten zijn nochtans nauw met elkaar verbonden. Verscheidene sprekers hebben dit tijdens de hoorzitting aangehaald.

De spreker merkt als vierde element op dat bepaalde doelgroepen, zoals de kinderen van trek-kende bevolkingsgroepen, niet weerhouden werden. Er wordt weliswaar op basis van het verleden een balans opgemaakt, maar iedere groep moet krijgen waar hij recht op heeft. Hij beseft dat men de doelgroepen die men wil benaderen, niet limitatief kan opnoemen.

De heer Martens stelt met zijn vijfde bemerking vast dat de rol van de ouders in de visietekst onderschat wordt. De ouders vormen nochtans een partner die geëngageerd moet worden om in dit kader positieve resultaten te boeken. Als het gaat om ondersteuning vanwege de ouders moet er daarom aan hen meer aandacht worden besteed. In welke vorm zij zich ook wensen te organiseren.

Een aantal andere elementen van de visietekst hebben een gevoelig karakter. In dit kader vermeldt de heer Martens op de eerste plaats de discussie omtrent het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht. Deze discussie is niet nieuw. Tijdens de bespreking van het decreet basisonderwijs diende de heer Karel De Gucht reeds een amendement hieromtrent in. Er zijn ook de internationale verdragen en bepalingen uit de Grondwet die dit thema in een spanningsveld plaatsen en vragen oproepen. Bovendien zijn er ook de uitspraken van het Arbitragehof en de arresten van de Raad van State die duidelijk stellen dat men het vrij onderwijs niet dezelfde identieke verplichtingen kan opleggen als het gemeenschapsonderwijs dat een overheidsinitiatief is.

Een tweede gevoelig onderwerp is de rol van de inspectie. Die rol werd in het verleden decretaal vastgelegd en gedefinieerd. De visietekst voorziet evenwel in een verschuiving van de inhoud van deze opdracht. Als dit inderdaad de bedoeling is, dan mag dit niet op een sluipende wijze gebeuren, maar moet dit door het parlement worden vastgelegd.

Hij wil in een laatste reeks bemerkingen komen tot een verduidelijking en onderlinge afstemming van wat men verstaat onder de waarde 'gelijkheid'. De

wetenschappelijke literatuur heeft hierover heel wat verschillende benaderingen : de ene stelt gelijkheid gelijk met een gelijkheid van kansen bij de start, terwijl anderen de gelijkheid vaststellen bij het bereiken van gelijke resultaten. De benadering zelf is dus belangrijk omdat die leidt tot de manier waarop men het onderwijs organiseert. De huidige onderwijsstructuur is immers nog te zeer gebaseerd op een systeem van jaarklassen en klassengroepen dat uitdrukkelijk beperkingen heeft. Dit heeft tot gevolg dat men zich richt op de middenmoot. Diegenen die erboven uit stijgen krijgen daardoor niet de stimuli die men verwacht, en zij die daaronder blijven, zullen uit de aandacht verdwijnen en in een cascade terecht komen.

Een gelijkekansenbeleid moet, zoals hij reeds eerder zei, gericht zijn op diversiteit. Dit houdt in dat men de verscheidenheid in talenten, culturen, sociale achtergronden e.d. volle kansen geeft in het onderwijs. Een dergelijk beleid vergt actieve inspanningen inzake kwaliteitszorg. Heel wat scholen zijn daar reeds zelf mee bezig, maar zouden hier meer moeten in ondersteund worden. Zij moeten bovendien de ruimte krijgen om de autonomie volop te beleven.

De inspanningen voor een gelijkekansenbeleid moeten op de eerste plaats gebeuren in het gewoon onderwijs. Toch zijn er kinderen van wie de noden de mogelijkheden van de gewone school overstijgen. Voor die leerlingen betekent het buitengewoon onderwijs de beste oplossing. Daarbij mag dat buitengewoon onderwijs zeker niet beschouwd worden als een lagere trap of als laatste schakel van een waterval, maar moet dit onderwijs vanuit zijn eigenheid en opdracht benaderd worden. Het is volgens de spreker ook belangrijk dat beide blijven samenwerken. De expertise van het buitengewoon onderwijs kan immers gebruikt worden in het gewone onderwijs om hier nieuwe zorgbrede kansen te creëren en de draagkracht van de school te vergroten.

De heer Martens wil bijzondere aandacht voor de taalachterstand dat een sleutelgegeven is bij heel veel kinderen die leermoeilijkheden hebben. Leerlingen met voldoende intellectuele mogelijkheden kunnen zonder problemen een andere taal leren, maar het zijn de anderen die een taalachterstand ontwikkelen en daardoor leermoeilijkheden krijgen. Dit heeft uiteraard ook te maken met taalstimulatie. Zelfs bij autochtone kinderen uit sommige sociaal achtergestelde milieus is de taalstimulatie onvoldoende aanwezig waardoor het verdere leren bedreigd wordt.

Hij benadrukt dat zijn fractie van mening is dat om concentratiescholen te vermijden ieder zijn verantwoordelijkheid moet dragen en het spreidingsbeleid moet gestimuleerd worden. De vraag daarbij is hoe dit toegangsbeleid kan verwezenlijkt worden omdat er ook andere waarden in het geding zijn waar men rekening moet mee houden. Het positief kunnen ontwikkelen en het veilig stellen van een eigen pedagogisch project waar ouders uitdrukkelijk voor kiezen, vormt immers evenzeer een belangrijke waarde.

Tenslotte vermeldt de heer Martens nog enkele aandachtspunten : het niet beperken van het gelijkekansenbeleid tot het lager onderwijs maar uitbreiden tot het secundair en hoger onderwijs, de betaalbaarheid van het onderwijs met het thema rond de studiekosten en de studietoelagen, en de lerarenopleiding en nascholing zijn evenzeer belangrijke elementen in dit debat.

Mevrouw *Brigitte Grouwels* wijst op de problematiek van de anderstalige nieuwkomers. De minister heeft hier reeds gesteld dat het huidige systeem niet meer voldoet. Zo is de periode om de jongeren bij te werken te kort om op een degelijke manier in te kunnen stappen in het reguliere onderwijs. Bovendien gaat het dikwijls om oudere leerlingen die moeten aansluiten bij niet-leeftijdsgenoten. Hoe zal de minister dit aanpakken ?

Mevrouw Grouwels brengt op de tweede plaats aan dat de schoolinfrastructuur een belangrijk element is in het gelijkekansenbeleid. Jongeren brengen zeer lange tijd door in het onderwijs. Indien dit gebeurt in minder goede omstandigheden, heeft dit gevolgen m.b.t. de leerachterstand e.d.

De spreker stelt dat de betrokkenheid van de ouders een belangrijk aandachtspunt is voor haar fractie. Scholen zouden zelf, naast het oudercomité e.d., een beleid moeten ontwikkelen naar de ouders toe en daartoe de nodige middelen en ondersteuning krijgen. Hoe kan dit contact met de ouders ondersteund worden ?

Haar fractie wil ook komen tot een structureel schoolopbouwwerk. Hierbij gaat het om een relatie tussen de school, het ouderlijk milieu én de omgeving. Deze brugfunctie is essentieel voor die scholen die geconfronteerd worden met de voorliggende problematiek.

De principes van onderwijsvoorrang en zorgverbreiding moeten volgens de spreker behouden en verrijkt worden. De ervaring en expertise die in de huidige projecten werd opgedaan moet men verder

kunnen gebruiken en ontwikkelen. Het is niet duidelijk hoe die zullen benut worden, noch of de criteria voor onderwijsvoorrang en zorgverbreding in het gelijkekansenbeleid zullen gehandhaafd worden. Zo wordt er in de visietekst afstand genomen van het criterium 'éénoudergezinnen'. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt evenwel dat kinderen die in éénoudergezinnen opgroeien, een zwakkere achtergrond hebben m.b.t. de schoolsituatie.

Mevrouw Grouwels vraagt welke extra middelen aan de scholen ter beschikking zullen worden gesteld die met bijzondere noden geconfronteerd worden. Bij bijzondere noden gaat het voor haar fractie niet alleen over allochtone kinderen, maar ook om autochtone kinderen uit kansarme mid-dens.

Het Nederlandstalig onderwijs in Brussel is voor mevrouw Grouwels specifiek, maar niet uniek. De ervaringen in Brussel kunnen ook elders in Vlaanderen worden angewend. Dit leidt tot haar vraag of Brussel in aanmerking zou kunnen komen voor structurele middelen als onderwijsvoorrangsgebied, naar analogie van bvb. de mijnstreek in Limburg. Brussel heeft reeds een specifiek beleid, maar dat beperkt zich enkel tot het basisonderwijs. Een uitbreiding naar het secundair onderwijs zou nuttig zijn, omdat de problematiek uit het basisonderwijs binnen een aantal jaren ook aanwezig zal zijn in het secundair onderwijs.

In Brussel zou er bijzondere aandacht moeten zijn voor de taalvaardigheid. De moedertaal van de kinderen zou daarbij als hefboom tot het verwerken van een andere taal moeten benut worden. Ook de mogelijkheid om meertaligheid mogelijk te maken in het onderwijs werd tijdens de hoorzitting bepleit.

De spreker wijst vervolgens op de instapmomenten in het onderwijs. In Brussel is dit specifiek omdat kinderen kunnen kiezen voor het Nederlandstalig of Franstalig onderwijs. Kinderen zou men op die momenten moeten kunnen toetsen op hun taalkennis en hun capaciteit om taalvaardig te worden in de schooltaal. Dit is belangrijk om de startbasis van de kinderen direct te leren kennen.

Zij vraagt bijzondere aandacht voor de overgangsmomenten tussen basis- en secundair onderwijs. Leerlingen die overstappen, blijken de taalvaardigheid niet te hebben. Welke initiatieven zullen ondernomen worden om dit te vermijden?

Haar fractie vraagt een versterking van de begeleidende diensten. De rol die CLB's vervullen, is

enorm belangrijk. Zij hebben meestal een goed beeld van wat de problematiek bij individuele kinderen kan zijn.

Tot slot verwijst de spreker naar de herwaardering van het lerarenambt. Zij pleit voor een extra honorering van bepaalde leerkrachten op basis van extra kwalificaties. Dit kan op basis van objectieve criteria, zoals bijscholing m.b.t. specifieke moeilijkheden in het onderwijs. Op bepaalde plaatsen waar specifieke competenties worden verwacht van de leerkrachten en de leersituatie moeilijk ligt, ontstaan er momenteel dramatische situaties omdat men er geen leerkrachten vindt. Het is in ieder geval belangrijk de leerkrachten met bijzondere competenties in de scholen te houden. Hoe kan men deze problemen opvangen?

Mevrouw *Veerle Heeren* benadrukt op de eerste plaats dat gelijke kansen voor alle kinderen in het onderwijs meer veronderstelt dan een geïntegreerd project onderwijsvoorrangsbeleid. Het moet gericht zijn op kansarmen, geselecteerd op basis van sociaal-culturele en sociaal-economische criteria. Ook kinderen met een handicap of leerstoornissen moeten kunnen rekenen op een deskundige benadering. Het respect voor de eigenheid van elk kind is belangrijk, omdat dit een voorwaarde is voor een positieve opvoedingssituatie.

Scholen en leerkrachten moeten de mogelijkheden krijgen om de kinderen voor te bereiden op een multiculturele samenleving. Differentiatie moet ervoor zorgen dat alle kinderen zich kunnen thuisvoelen in het onderwijs. Daarbij dient er rekening gehouden te worden met de talenten en het leer-tempo van de kinderen.

Kinderen met bijzondere onderwijsbehoeften vergen bijzondere inspanningen. Met de juiste begeleiding zou men het grootste deel van de kinderen met al hun verschillen kunnen opvangen in het gewone onderwijs. Toch overstijgen sommige noden het gewone onderwijs. Daarom is het buitengewoon onderwijs de beste oplossing om tot een maximale ontplooiing van deze kinderen te komen. De deskundigheid van dit buitengewoon onderwijs kan ook ten dienste worden gesteld van het gewone onderwijs, zodat men kan komen tot een zorgbrede school. Beiden hebben er belang bij samen te werken zodat de doorverwijzing niet als problematisch wordt ervaren.

Een tweede thema dat mevrouw Heeren aanhaalt betreft de middelen. Het creëren van een succesvol gelijkekansenbeleid kan enkel lukken als hier extra middelen tegenover staan. De visietekst stelt hier-

voor een remediërende aanpak voor : men moet eerst een leerling met problemen hebben, alvorens er extra middelen worden gegeven. Een school zou een leerprobleem kunnen aantonen aan de hand van een taalvaardigheidstest. Dit veronderstelt extra werk voor de scholen. Welke gevolgen zou dit kunnen hebben voor de concentratiescholen : zullen zij aangeven dat alle leerlingen van deze scholen met leerproblemen kampen ? Dit heeft bovendien gevolgen voor het imago van deze scholen. Welke gevolgen zullen deze scholen in hun omkadering hebben als zij niet al hun kinderen zullen aangeven als kinderen met leerproblemen ?

Scholen en overheid moeten preventief en pro-actief kunnen optreden om een multiculturele school mogelijk te maken zodat gelijke kansen op lange termijn worden verwezenlijkt. Zij pleit daarom voor een voorrangsbeleid op basis van criteria waarvan men weet dat ze samenhangen met de leerproblemen. Uit de hoorzitting bleek dat schoolsucces zeer sterk samenhangt met criteria als taalvaardigheid, sociale achtergrond en de gezinssituatie.

Een derde element dat zij wil benadrukken is de rol van de onderwijsinspectie. De inspectie zou volgens de visietekst op basis van het schoolwerkplan de bevordering van de gelijke kansen kunnen beoordelen met de goedkeuring van extra middelen. Haar fractie meent dat de overheid hierdoor de vrijheid van de onderwijsverstrekkers zal beperken. Artikel 38 en artikel 47, § 2, van het decreet basisonderwijs stelt dat de inspectie enkel kennis neemt van het schoolwerkplan, zonder de inhoud te beoordelen. Welke criteria zal de inspectie hanteren als de inspectie toch het schoolwerkplan zou mogen beoordelen ? Bovendien zou de planlast van de scholen, die iedereen wil afbouwen, opnieuw stijgen omdat men de engagementen zal moet concretiseren.

Mevrouw Heeren werpt op de vierde plaats op dat het non-discriminatiepact grote verdiensten heeft gehad in het beleid. Voor haar is daarbij de grootste verdienste dat de diverse partners samen rond de tafel zijn gaan zitten en hebben leren praten met en luisteren naar elkaar. In het lokaal overleg zouden echter ook de ouders van alle kinderen met bijzondere noden een stem moeten krijgen. Multiculturele scholen hebben een aanzuigeffect omdat ook de migrantenouders de concentratiescholen willen ontvluchten. Op het werkveld ervaart men dat men met deze ouders zeer moeilijk contact kan krijgen. Daarom zou men een vertegenwoordiging van deze ouders als aanspreekpunt moeten hebben om hen te bereiken.

Het is totaal onduidelijk of het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht tot veel verandering zal leiden. Het probleem is voor mevrouw Heeren van meer fundamentele aard. Tijdens de hoorzitting werden er zeer weinig principiële bezwaren geuit op het inschrijvingsrecht en de aanvaardingsplicht. De maatschappelijke integratie van allochtonen is een taak van elke school, maar is ook verbonden aan een woonsituatie. In bepaalde gebieden is men onbekend met de thematiek omdat er weinig of geen allochtonen wonen. Multiculturele scholen mogen in ieder geval niet evolueren naar concentratiescholen, die weliswaar ook kwaliteit trachten te leveren.

Tot slot stelt mevrouw Heeren dat indien het inschrijvingsrecht toch wordt aanvaard, men de criteria zal moeten uitbreiden. De inbouw van een bovengrens zou de multiculturele scholen ertoe kunnen voor behoeden te evolueren naar een concentratieschool.

Zij besluit dat de communicatie een belangrijke factor zal zijn voor het welslagen van de opzet. Alle actoren moeten daarom in dit debat worden betrokken.”

II. STEMMING

Het voorstel van resolutie betreffende het gelijk-kansenbeleid binnen het onderwijs wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

De verslaggever,

De voorzitter,

Veerle HEEREN

Gilbert VANLEENHOVE